

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Vita, Et Gestis S. Francisci Xaverii È Societate Iesv Indiarvm Apostoli Libri Qvatvor

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1666

19. Ioannis Galuani procul naufragium cognoscit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10854

erectus, in septa satagit clauorum admitti; regi sistitur, opem defert, quâ egebat vnâ, non militarem sed aquariam. Per eum sibi crucem liceret statuere; securus autem à Deo præpotenti, quem eò venisset prædicatum, naturæ, & omnium Domino, etiam supra spem, annique ordinem, de cælo aquam expectaret. Verum suo, ac populi, subiectarumque insularum sponderet nomine, beneficij accepti hanc fore gratiam, vt amplecterentur Christi legem, eiusque sacris initiarentur. Non fuit hic regem præsens periculum deliberare cunctantiùs: publicâ fide, & regiâ, omnia promisit, conditione quam Xaverius tulerat. Cruce ergo compactâ grandi, quoad potuit affabrè, in edito illam iubet Apostolus defigi. Circum turba puerorum, militum, fœminarum, quam tum ipse, tum spectaculi nouitas, sed euentus præsertim expectatio traxerat. Horum in oculis vir sanctus, proiectus in genna, & preces; Deo filij merita memorare, quæ ipsi crux illa referebat. Per ea supplex ardentè instare, pro paternâ in omnes pietate, nè vellet miseris negare pluuiam, constiturum id leui eius nutu, & fore beneficij gratiam, populum animarum, quas eius filius largâ sanguinis sui pluuiâ emisisset. Oranti mox cælum respondere, obduci aër, nubes cogi, copiosissimis de cælo aquis, immenso populi gaudio omnia natæ. Hostis qui totum victoriæ cardinem in obsessorum siti verti crediderat, signa retrò ferre, & obsidionem magno suo pudore omittere, post quæ Rex tanto exemptus discrimine suis cum Insulis prodigij potiùs magnitudine persuasus, quàm datâ fide, melioribus aquis sacri fontis à Xaverio expiatus Christianorum numerum suo populo auxit.

19
Ioannis Galuani procul naufragium cognoscit.

19. Trimestri, & eò diutiùs inter eas Insulas moratus Ternatem Xaverius nauigauit, Ioanne Eiro, Amboinensibus qui recentem Ecclesiam coleret relicto. Traiciendus erat sinus leucarum nonaginta, impronis passim irruentium ventorum & torrentis oceani tempestatibus infestus; sancto Patri Ioannes Galuanus ad mutua fœdus tutelæ accesserat, suo quisque cercuro ferebatur, cum transuersum secantes sinum, tam horrenda procellæ vis abripit, vt in summum discrimen vir sanctus sæpè coniectus sit, Deo attamen duce, Ternatis portum denique appulit. Factum cercuro altero quid esset, diù non latuit; impar ventis & mari, quacumquè iactarent, tempestati se dederat, rediturus in viam, vbi furor ventorum quieuisset. Sed insecutus est animi oculis. Galuanum suum Xaverius, & momento licet à conspectu abrepti casum tamen vltimum spectauit. Ternate siquidem festo qui primus inciderat ad populum dicens, media substitit concione, & Deo, inquit, pro Ioanne Galuano supplicate, qui maris huius in aquis perit. Perculit grauitè auditores denuntiatio, non tam hominis miseratione, quàm rationibus priuatarum opum, quas in eo cercuro negotiatorum plurimi opperiebantur. Iis verò nautas qui sanctum Patrem aduexerant, anxie requirantibus, ecquid de hâc re scirent; aiunt nautæ, nihil planè, nisi quod medio in sinu, summâ vi, summoque discrimine, dum aduersam rum-
punt

punt tempestatem, huic se Galuani socij permisissent. Quibus mercatores in spem aliquam excitati eius quod maximè optassent, Xauerij dictum interpretati sunt coniecturam potius quàm vaticinium. At enim elapso vix triduo, reiecta vident in litus corpora, & remos, & merces, tristes naufragij nimium notas, certasque reliquias. Huic de Galuano accedens paulò post, quod de Arausij obitu narraui, cum rerum admiratione quas aduecti ex Indiâ prædicabant, illic ab Xauerio gestas, eò illum apud Christianos; æquè & ethnicos extulere, vt suspicerent tanquam virum incomparabili sanctitate, cuius planè auctoritatis luce, nisi Deus illum cunctis fecisset mirabilem; nè auditus quidem fuisset de Deo loquens, tantum abest vt mores profligatissimos valuisset illius populi emendare; adeò lucri, & sensuum libido, omnes de animi salute cogitationes obruerat; nec fas mercatorem; nec pœna militem à propudiosâ, & execrabili barbarie scelerum, & turpitudine retardabat, quibus etiam historia erubescit. Quanto solertiam, cœlestem & Apostolicos sudores pretio, iis debellandis locarit vir sanctus, argumento sit vel hoc vnum quod scripto mandauit. Ternate nimirum cum exiret præter duos tantum, neminem ab se, quod quidem sciretur, in lethali erimine relictum; miraculo fuit alieni restitutio tam ingens, vt domus Misericordiæ, & Augustissimi Sacramenti sodalitas ambæ antea inopes, ex ea repente ditescerent. Miraculo item exemptæ compluribus implacabiles iræ, & coagmentatæ concordie pace; miraculo etiam, quod spectat pudorem Christianum; cuidam nominatim, charitatis arte singulari, turbam pellicum detractam quas infami vbis cum offensione alebat domi, adductumque deinde, vt pœnitentiæ publicæ exemplo, damna offensionis nefariæ sarciret. Nec vnum hoc, in vno contigit. Indè legimus scriptum fuisse adeò mente cæcos, vt ad maritarum alienarum adulteria cauenda, fas esse delirarent, concubinas habere quàm multas luberet. Sacrorum prætereà in ministerio, Confessionis, Eucharistiæ, Concionum, Christianæ doctrinæ rudibus explicandæ, versabatur propè continuò, vtque antè Malacæ, ita illic Ternate nocturno carmine, ærisque pulsu lustrabat vicos, piorum vota defunctis exposcens, & labe mortiferâ faucis. Erat verò (pergit ipsemet hæc scribens) vndè peculiare Deo gratiæ agerentur, quod ita populum diuinæ laudes afficerent, vt in compitis pueri, vt domi fœminæ, vt agricolæ ad stinam, in nauiculis piscatores, pro cantionibus impuris, Legis Christianæ Symbolum; preces; & mandata; misericordiæ opera; vulgarem confessionis formulam, & similia vernaculè canerent, sic vt possent ab ethnicis percipi. Quod illi solenne inuentum fuit artificiosæ charitatis, ad propagandum Christi nomen, pelliciendosque ad illum ethnicos vix aduertentes quid agerent, quot enim ex iis illas docebat cantiones, tot instituebat ceteris earum doctores, quas vbi discerent, incessabat illos studium arcana illarum eognoscendi; conueniebant ad publicam explicationem à sancto audiendam, ita plenius eruditi manus dabant agnitæ

agnitæ

agnita veritati. Sed inter Molucenses quos magno numero Ecclesia peperit, digna est fœmina quæ tum suâ laude, tum Xaverij merito æternum memoretur.

20
Ternatis
Reginam
baptizat.

20. Neachile tunc dicebatur, & patrem habuerat Almanforem, virum Boleifcum, illum Tidotis regem, hunc verò Ternatis, inuisi animi, & acutissimi ingenij fœmina, & quòd eius ad Christum accessum magnoperè illustrabat, vt suis addictissima ritibus, irà Christianos, sed Christianorum fere culpa vehementer exosa. Europæos infelix in amicitiam, in germanitatem, etiam in partem insulæ, postquam admisisset, hoc à regis administris meritorum præmium tulerat, vt arce imposita, insulæ gubernatione illam exuerent: tres eius filios, ditionis hæredes legitimos carcere conclusos libertate primum, vitâ deinceps singulos priuarent, de quibus fusè historici. Eam ob rem, Dei miseratione hoc ipsa dignior visa Xaverio, quòd ab hominibus esset indignius habita. Modum excogitauit sanctus quo illam adiret, & alloqueretur, tot illi mira, & tam appositè de excellentiâ regni Dei, de facilitate illius obtinendi, de possidendi æternitate, nullo vnquam aut metu aut periculo turbanda; vt sapientissima Regina, cui nihil iam restabat in terris sperandum, votorum summam in cœlum transcriberet: sed cum Mahumetem altius imbibisset, multa opus fuit disputatione vt dedoceret superstitionum dogma cuius pericia plurimum timebat. Hinc illa deinde in Euangelij doctrinâ tantò stabilior, quantò sibi nihil monerat scrupuli, cui non omni ex parte satisfactum putaret. Sic illa feliciter diuinæ gratiæ impugnanti se tradit, suâque ingenti animi voluptate, & Christianorum gratulatione, à Christi Apostolo tineta, nomen suscepit Isabella. Ipsius postmodum amplitudinem pectoris, sublimè ingenium, & excellentiæ virtutis capacem animum cum perspexisset Xaverius, peculiarem in eo elaborando contulit operam, ex quâ tanto digna magistro discipula, magistra facta est demissionis Christianæ, solitarij secessus, precationis, piorumque operum; sed infractæ afflictissimis in rebus patientiæ, constanti perseverentiâ, quàm regio nomine venerabilior.

21
Moti regno
inferre Curi-
sum parat.

21. Iam Molucensium Christianitas recens, & antiqua eo loco erat, vt salutis suæ probè illi cura committi posse videretur, quare sanctus pater maturum credidit exequi, quod Amboini conceperat, & cuius causâ Ternatem accesserat; plus vltra nempè Christi nomen, formidatis Manti populis inferre: cuius consilij primus rumor, eas statim difficultates mouit vt iis peruincendis vnum tanti viri Apostolicum pectus, par esse valuerit. Maurum petere Ternatenfes, censebant aliud non esse, nisi mortem vltionem ab iis aucupari, quorum barbara & crudelis gula, ad paterni quoque saginam sanguinis assueta, multò minùs esset parura externo, ignoto, sacra inuidenti peregrina, & apud barbaros barbaro; nudo præcipuè Lusitanorum armis quos ab eo tractu, omnium rerum arcebat inopiâ. Vel vna inquebant conditio regionis quam omni infelicitate natura damnauit, certum denuntiat aditus exitium: ferarum magis latibula